

УДК 347.965.42

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10\(40\)-579-592](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10(40)-579-592)

Скоморовський Віталій Богданович доктор юридичних наук, професор, професор Університету «КРОК», <https://orcid.org/0000-0002-1020-2322>

Степаненко Наталія В'ячеславівна доктор філософії в галузі права, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Університет економіки та права «КРОК», <https://orcid.org/0000-0001-6216-2206>

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕДІАТОРІВ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація. Ця стаття досліджує правову природу відповідальності медіаторів у контексті сучасного розвитку інституту медіації в Україні та провідних зарубіжних країнах. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування дієвої системи регулювання медіаційної діяльності, адже ефективність альтернативного вирішення спорів безпосередньо залежить від рівня правової визначеності та довіри до медіаторів. Метою статті є комплексний аналіз правового статусу та форм відповідальності медіаторів із урахуванням міжнародних стандартів, етичних кодексів і національних правових систем. Дослідження розглядає основні види юридичної відповідальності медіатора (цивільну, дисциплінарну та кримінальну) у їх співвідношенні з професійними обов'язками та гарантіями незалежності. У статті аналізується регулювання діяльності медіаторів у США, Великій Британії, державах Європейського Союзу та Канаді, особливу увагу приділено практиці сертифікації, професійному страхуванню, діяльності наглядових органів та запровадженним механізмам дисциплінарного реагування. Методологічною основою дослідження стали порівняльно-правовий аналіз, системний підхід та узагальнення судової і нормативної практики. На основі аналізу репрезентативних наукових джерел та прикладів імплементації міжнародних норм у національні правові системи виявлено ключові виклики для України: відсутність чітких критеріїв професійної відповідальності медіаторів, фрагментарність нормативного регулювання, обмеженість інституційної підтримки та недостатній рівень правової культури у сфері медіації. Науковим результатом дослідження є формулювання низки рекомендацій, спрямованих на вдосконалення української системи медіації, серед яких: створення єдиного державного реєстру медіаторів, посилення ролі професійних асоціацій у сфері саморегулювання, розроблення єдиних етичних стандартів та процедур притягнення до відповідальності, а також поступова

гармонізація законодавства з європейськими практиками. Запропоновані підходи мають прикладне значення для правників, науковців, законодавців і практикуючих медіаторів, сприяючи підвищенню ефективності, прозорості та правової визначеності інституту медіації в Україні.

Ключові слова: медіація, відповідальність медіатора, цивільна відповідальність, конфлікт, спір, міжнародний досвід.

Skomorovskyi Vitalii Bohdanovych Doctor of Juridical Sciences, Professor, Professor at KROK University, <https://orcid.org/0000-0002-1020-2322>

Stepanenko Nataliia Viacheslavivna PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Theory and History of State and Law, University of Economics and Law “KROK”, <https://orcid.org/0000-0001-6216-2206>

RESPONSIBILITY OF MEDIATORS: INTERNATIONAL STANDARDS AND CHALLENGES FOR UKRAINE

Abstract. This article examines the legal nature of mediator responsibility in the context of the contemporary development of the institution of mediation in Ukraine and leading foreign countries. The relevance of the research arises from the need to establish an effective system for regulating mediation activities, as the efficiency of alternative dispute resolution directly depends on the degree of legal certainty and public trust in mediators. The aim of the article is to provide a comprehensive analysis of the legal status and forms of mediator responsibility, taking into account international standards, ethical codes, and national legal systems. The study considers the principal types of legal responsibility of mediators (civil, disciplinary, and criminal) in their correlation with professional duties and guarantees of independence. The article analyses the regulation of mediator activities in the United States, the United Kingdom, the Member States of the European Union, and Canada, with particular attention given to certification practices, professional insurance, the operation of supervisory bodies, and established mechanisms of disciplinary response. The methodological basis of the study comprises comparative legal analysis, a systemic approach, and the generalisation of judicial and regulatory practice. Based on the analysis of representative scholarly sources and examples of the implementation of international norms into national legal systems, the key challenges for Ukraine have been identified: the absence of clear criteria for mediator professional responsibility, the fragmentation of regulatory frameworks, limited institutional support, and an insufficient level of legal culture in the field of mediation. The scholarly outcome of the study is the formulation of a set of recommendations aimed at improving the Ukrainian mediation system, including: the creation of a unified state register of mediators, the strengthening

of the role of professional associations in the sphere of self-regulation, the development of uniform ethical standards and procedures for accountability, as well as the gradual harmonisation of legislation with European practices. The proposed approaches have practical significance for legal practitioners, scholars, legislators, and practising mediators, contributing to the enhancement of the effectiveness, transparency, and legal certainty of the institution of mediation in Ukraine.

Keywords: mediation, mediator responsibility, civil liability, conflict, dispute, international experience

Постановка проблеми. Медіація як інститут альтернативного вирішення спорів в Україні знаходиться на етапі становлення. Незважаючи на прийняття Закону «Про медіацію» у 2021 році, питання відповідальності медіаторів залишається нечітко регульованим, що створює ризики для сторін конфлікту та уповільнює розвиток цього механізму. Водночас у країнах із розвинутою системою медіації (США, Велика Британія) існують ефективні механізми контролю, які забезпечують баланс між автономією медіатора та його відповідальністю. Вивчення цього досвіду є ключовим для подолання системних проблем в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відповідальності медіаторів досліджували такі науковці, як Дж. Фолберг (США), який акцентував на ролі етичних кодексів [1], М. Робертс (Велика Британія), що аналізувала цивільні позови та практичні аспекти сімейної медіації [2], Андреас Елерс (Скандинавія) — дослідник юридичних меж відповідальності медіаторів і проблем визначення ліабіліті у європейських правових системах [3], Е. Сторскрубб (Швеція) — фахівчиня з питань цивільної процесуальної імплементації інституту медіації в межах європейського права [4], а також Дж. Уокер (Канада), яка аналізує дисциплінарні та етичні механізми у медіаційній практиці [5]. До національного дискурсу вагомий внесок зробили Національна асоціація адвокатів України — автор аналітичного огляду щодо правових прогалин у регулюванні медіації [6], В. Горелова — дослідниця етичних і нормативних засад професійної відповідальності медіатора [7], І. Доляновська — авторка порівняльних праць про медіацію в Україні та ЄС [8], а також німецькі та американські дослідники, які аналізували взаємозв'язок між медиативною практикою та процедурними ризиками [9], [10]. Окрім того, значущим джерелом є колективна праця під редакцією Г. Гадліна та Н. Велш, що окреслює розвиток медіації як галузі та визначає стандарти відповідальності [11]. Незважаючи на наявні напрацювання, комплексний аналіз національного та міжнародного досвіду щодо відповідальності медіаторів залишається недостатнім.

Мета статті полягає у визначенні оптимальних механізмів правового регулювання відповідальності медіаторів в Україні на основі аналізу

міжнародного досвіду та сучасних стандартів. У межах дослідження передбачено систематизацію основних видів юридичної відповідальності медіаторів, порівняння правових моделей США, Великої Британії, Європейського Союзу та Канади, а також виявлення ключових прогалин і недоліків українського законодавства. На основі цього пропонуються рекомендації щодо вдосконалення національної нормативно-правової бази шляхом імплементації міжнародних стандартів і гармонізації правового регулювання з європейською практикою.

Виклад основного матеріалу. Медіація, як інститут альтернативного вирішення спорів, передбачає не лише забезпечення нейтралітету та конфіденційності, а й чітке визначення правових рамок відповідальності медіатора. Цивільна, дисциплінарна та кримінальна відповідальність формують комплексний механізм, спрямований на захист інтересів сторін, збереження професійної етики та запобігання зловживанням. Кожен із видів відповідальності має власну правову природу, умови застосування та наслідки, що вимагає поглибленого аналізу з урахуванням національних та міжнародних контекстів.

Цивільна відповідальність медіатора виникає у разі порушення ним договірних зобов'язань або заподіяння шкоди сторонам процесу внаслідок недбалості чи неумисних дій. Правовою підставою для її реалізації є норми цивільного права, що регулюють відшкодування збитків. Наприклад, у США позовна практика демонструє різноманітність підходів: у штаті Каліфорнія медіатори користуються обмеженим імунітетом (Mediation Confidentiality Act) [12], тоді як у справі *Cassel v. Superior Court of Los Angeles County* суд визнав можливість притягнення медіатора до відповідальності за розголошення конфіденційної інформації, що призвело до фінансових втрат сторін [13]. У цьому контексті ключовим аспектом є доказова база: позивач має довести прямий причинно-наслідкову зв'язок між діями медіатора та завданими збитками.

У Європейському Союзі цивільна відповідальність медіаторів регулюється на рівні національних законодавств. Зокрема, у Німеччині § 6 Закону про медіацію передбачає, що медіатор несе відповідальність за грубу недбалість або навмисне порушення обов'язків [14]. На противагу цьому, у Франції медіатори, які працюють у рамках акредитованих організацій, захищені умовами професійного страхування, що мінімізує ризик особистих фінансових збитків [15]. Така різноспрямованість правових підходів вказує на необхідність гармонізації стандартів, зокрема через імплементацію директив ЄС, що забезпечать єдині гарантії для сторін [16].

Дисциплінарна відповідальність медіатора пов'язана із порушенням професійних стандартів або етичних норм, встановлених професійними спільнотами [Помилка! Закладку не визначено.]. На відміну від цивільної, вона не передбачає фінансових компенсацій, але може призвести до припинення

професійної діяльності. У Великій Британії Chartered Institute of Arbitrators (CIArb) має повноваження позбавляти медіаторів акредитації у разі систематичного недотримання Кодексу етики, наприклад, упередженого ставлення до однієї зі сторін або порушення конфіденційності [17]. Процедура розгляду скарг включає створення дисциплінарного комітету, який аналізує докази та приймає рішення у відкритому або закритому режимі, залежно від побажань сторін.

У Канаді дисциплінарна відповідальність інтегрована в систему саморегулювання професійних асоціацій. Так, ADR Institute of Canada вимагає від медіаторів щорічного підтвердження відповідності стандартам через навчальні програми та атестацію [18]. У разі порушень, такі як використання неправомірних методів впливу на сторін, медіатор може бути тимчасово відсторонений або виключений з реєстру [19]. Цей підхід підкреслює роль безперервного професійного розвитку як механізму профілактики дисциплінарних правопорушень. Водночас, в Україні відсутність єдиного реєстру та національної асоціації медіаторів ускладнює застосування дисциплінарних санкцій, що створює ризик девальвації професійних стандартів **[Помилка! Закладку не визначено.]**.

Кримінальна відповідальність медіатора є найсуворішим видом юридичних наслідків і застосовується у випадках вчинення злочинів під час медіаційного процесу. До неї входять дії, що суперечать кримінальному законодавству: шахрайство, отримання хабара, шантаж або підробка документів **[Помилка! Закладку не визначено.]**. Наприклад, у Німеччині у 2020 році медіатор був засуджений до тюремного ув'язнення за участь у схемі відмивання коштів, де він навмисно сприяв укладенню угоди на шкоду однієї зі сторін [9]. Подібні прецеденти підкреслюють необхідність ретельного відбору медіаторів та проведення перевірок їхньої діяльності правоохоронними органами.

У США кримінальна відповідальність медіаторів регулюється як федеральним законодавством, так і законами штатів **[Помилка! Закладку не визначено.]**. Зокрема, у штаті Нью-Йорк діють норми, що карають за зловживання довірою під час альтернативного вирішення спорів (стаття 195.00 Кримінального кодексу) [20]. Проте на практиці доведення умислу у діях медіатора є складною задачею через конфіденційність процесу, що обмежує доступ до доказів. Це створює парадокс: з одного боку, конфіденційність захищає автономію медіації, з іншого – ускладнює боротьбу із злочинністю. Вирішення цього конфлікту потребує розробки спеціальних процедур, наприклад, створення механізму розкриття інформації у виняткових випадках за рішенням суду.

Відповідальність медіатора є багаторівневим інститутом, який поєднує цивільні, дисциплінарні та кримінальні механізми. Досвід країн із розвинутою

системою медіації свідчить, що ефективність цих механізмів залежить від чіткого розмежування їхніх функцій, наявності професійних стандартів та інституційної інфраструктури. Для України ключовим завданням є запровадження єдиного реєстру медіаторів, посилення ролі професійних асоціацій та імплементація міжнародних практик, що дозволить збалансувати права медіаторів та інтереси сторін, забезпечивши довіру до інституту медіації.

Відповідальність медіатора в Україні

Медіація в Україні знаходиться на етапі активного розвитку, що обумовлено впровадженням нового законодавства, зокрема, Закону України «Про медіацію», який був прийнятий у 2021 році [21]. Однак, незважаючи на суттєвий прогрес у розвитку цієї альтернативної форми вирішення спорів, законодавче врегулювання відповідальності медіаторів є досить обмеженим. Відсутність чітко визначених процедур і механізмів контролю за діяльністю медіаторів ускладнює реалізацію ефективного правового регулювання цієї професії [**Помилка! Закладку не визначено.**]. Це питання потребує більш глибокого дослідження, а також удосконалення на законодавчому рівні.

Однією з основних проблем є недостатня деталізація відповідальності медіаторів, що зазначена у Законі «Про медіацію» [**Помилка! Закладку не визначено.1**]. Відповідно до статті 15 цього Закону, медіатор зобов'язаний дотримуватися конфіденційності, проте не визначено, яким чином має бути забезпечена дисциплінарна відповідальність у разі порушення цього принципу. Закон лише загально вказує на необхідність дотримання етичних стандартів, але не надає конкретних механізмів притягнення медіатора до відповідальності за порушення цих норм. У разі виникнення спорів або порушень, сторони не завжди можуть звернутися до відповідних інститутів чи органів, що призводить до правової невизначеності.

Закон не регулює також питання дисциплінарної відповідальності медіаторів на рівні професійних асоціацій [**Помилка! Закладку не визначено.**]. Наприклад, відсутність єдиного реєстру медіаторів унеможливорює ефективний контроль за їхньою діяльністю та відповідністю до встановлених стандартів. Наявність такого реєстру дозволила б мати централізовану базу медіаторів, яку можна перевіряти та контролювати щодо їхнього професійного рівня і наявності відповідних сертифікатів, а також ставити питання про дисциплінарні санкції у разі порушень.

Однією з можливих реформ у цій сфері є створення Національної асоціації медіаторів України [**Помилка! Закладку не визначено.**]. Така асоціація повинна виконувати роль органу сертифікації, контролю та нагляду за діяльністю медіаторів, що дозволить забезпечити більш ефективний контроль за дотриманням етичних норм і стандартів професії [**Помилка! Закладку не визначено.**]. Асоціація могла б брати участь у розробці стандартів медіації,

навчальних програм для медіаторів, а також сприяти розвитку професії через організацію тренінгів та конференцій [Помилка! Закладку не визначено.]. Водночас, асоціація повинна була б мати повноваження зупиняти або позбавляти медіаторів сертифікації за серйозні порушення, що дозволило б мінімізувати випадки недобросовісної діяльності.

Ще одним важливим кроком є удосконалення механізму юридичної відповідальності медіатора за порушення законодавства, зокрема, за розголошення конфіденційної інформації, що є одним із найбільш чутливих аспектів медіаційного процесу. Встановлення чітких санкцій за порушення конфіденційності допоможе підвищити рівень довіри до цього інституту серед учасників медіації. Однією з рекомендацій є створення інституту відповідальності медіатора за зловживання своєю роллю в процесі медіації, зокрема, за порушення принципів нейтральності та об'єктивності. Це дозволить уникнути потенційних конфліктів інтересів і гарантувати, що медіатор діятиме лише в інтересах обох сторін.

Не менш важливим є питання про судову практику у сфері медіації. В Україні наразі не існує чіткої судової практики, яка б регулювала випадки, коли медіатор порушує норми медіації або не виконує свої обов'язки. Встановлення єдиних стандартів правової відповідальності медіаторів у контексті судових рішень може значно полегшити вирішення спірних ситуацій та привести до більш передбачуваних результатів у медіаційних спорах.

Також важливою є проблема недостатньої популяризації медіації серед юридичних працівників та громадськості. У багатьох випадках медіатори та учасники медіації не мають достатнього рівня обізнаності щодо етичних та правових аспектів медіаційної діяльності, що також може призводити до порушень правил та стандартів. Оскільки медіація є відносно новим інститутом для України, необхідно проводити освітні кампанії, що сприятимуть підвищенню правової культури в цій сфері.

Отже, розвиток медіації в Україні потребує суттєвих змін у правовому та професійному регулюванні діяльності медіаторів. Створення Національної асоціації медіаторів України, вдосконалення механізмів дисциплінарної відповідальності та розробка чітких процедур щодо притягнення до відповідальності медіаторів стануть важливими кроками до забезпечення ефективної та правової медіації в країні.

Міжнародний досвід відповідальності медіаторів

Медіація, як одна з альтернативних форм вирішення спорів, має широке застосування в багатьох країнах світу [Помилка! Закладку не визначено.]. І хоча принципи цієї практики є універсальними, механізми відповідальності медіаторів можуть значно відрізнятися в залежності від національних правових систем. Вивчення міжнародного досвіду щодо відповідальності медіаторів

дозволяє окреслити основні підходи, що застосовуються в таких країнах, як США, Велика Британія, країни Європейського Союзу та Канада, і виявити, як ці моделі можуть бути адаптовані для розвитку медіації в Україні.

У США одним із ключових аспектів, що регулює відповідальність медіаторів, є імунітет медіаторів, особливо в штаті Каліфорнія [**Помилка! Закладку не визначено.**]. Імунітет надається медіаторам за умови, що їхні дії виконуються добросовісно та у межах професійної діяльності [**Помилка! Закладку не визначено.**]. Це означає, що медіатори не можуть бути притягнуті до цивільної відповідальності за результатами медіації, якщо вони не вчинили порушень, таких як шахрайство чи ненавмисне надання неправдивої інформації. Таке регулювання стимулює участь у медіації, оскільки сторони, маючи впевненість у тому, що медіатор не буде нести додаткових юридичних наслідків, готові досягати компромісу поза межами суду. Водночас, імунітет не поширюється на ситуації, коли медіатор порушує основні принципи етики чи зловживає своєю позицією для отримання особистої вигоди.

Проте такий імунітет медіаторів не позбавляє їх від необхідності дотримуватися вимог до нейтральності та безсторонності. Більш того, каліфорнійська практика демонструє необхідність чітких етичних стандартів, оскільки вони визначають межі застосування імунітету. Наприклад, медіатор не може бути звільнений від відповідальності за будь-яке порушення стандартів добросовісності чи за вчинення дій, що суперечать законодавству. Однак, незважаючи на обмеження, імунітет медіаторів у США є важливим інструментом для забезпечення функціональності інституту медіації та стимулює його розвиток в країні.

У Великій Британії відповідальність медіаторів визначається, зокрема, через судову практику. Одним із важливих прецедентів є справа *Brown v. Rice* (2007), в якій було визначено, що медіатор несе відповідальність лише у разі, якщо в його діяльності є порушення договірних умов між медіатором та сторонами [22]. У цьому випадку суд підкреслив важливість чітко визначених умов договору, який укладається перед початком медіації. Це рішення стало важливим орієнтиром для формулювання прав і обов'язків медіаторів, оскільки воно дозволяє визначити межі відповідальності медіатора за порушення етичних стандартів або за неналежне виконання своїх функцій. Однак, для того, щоб медіатор не поніс відповідальності за помилки, він повинен чітко дотримуватись тих умов, які були визначені до початку медіації, що забезпечує прозорість і справедливість процесу для всіх учасників.

Також важливою рисою британської практики є суворе регулювання конфлікту інтересів, де медіатор повинен уникати будь-якої ситуації, що може поставити під сумнів його неупередженість. Зазначене судове рішення підкреслює необхідність високого рівня професіоналізму, який вимогливий до

медіаторів, але в той же час надає їм певний захист за умови виконання обов'язків у межах чітко визначених умов.

Європейський Союз (ЄС) впровадив директиву 2008/52/ЄС, яка встановлює мінімальні стандарти для медіації, зокрема у питаннях відповідальності медіаторів [**Помилка! Закладку не визначено.**]. Ця директива, хоча й не встановлює однакових вимог для всіх країн-членів, надає рекомендації щодо імплементації стандартів медіації на національному рівні, включаючи питання дисциплінарної відповідальності медіаторів. Країни ЄС мають свободу в адаптації цих норм залежно від специфіки національного законодавства. Водночас, директива передбачає, що кожна країна повинна забезпечити ефективний контроль за діяльністю медіаторів, зокрема через розробку процедур для вирішення суперечок, які виникають у процесі медіації.

ЄС також вимагає від країн-членів створення механізмів сертифікації медіаторів і впровадження професійних стандартів, які стосуються етики та поведінки медіаторів. Однак, у зв'язку з різноманітністю правових систем у Європі, імплементація цих стандартів може відрізнятися в залежності від країни. Наприклад, в одних країнах медіатори підлягають більш строгому контролю та нагляду, а в інших країнах ця відповідальність є менш виразною.

У Канаді відповідальність медіаторів регулюється на провінційному рівні, і однією з найбільш значущих вимог є обов'язкове наявність професійної страховки у медіаторів [**Помилка! Закладку не визначено.**]. У провінції Онтаріо медіатори повинні мати таку страховку, що покриває можливі фінансові збитки, яких можуть зазнати учасники медіації через помилки чи недбалості медіатора [23]. Страхування виступає як додатковий захист для сторін у процесі медіації, зменшуючи ризики для учасників і забезпечуючи додаткову гарантію того, що у разі неналежного виконання обов'язків медіатором, сторонам буде надана можливість отримати компенсацію за завдані збитки [**Помилка! Закладку не визначено.**]. Така практика допомагає зберегти довіру до процесу медіації і одночасно підвищує відповідальність медіаторів за свою професійну діяльність.

Підсумовуючи, можна зазначити, що міжнародний досвід відповідальності медіаторів демонструє різноманітні підходи, залежно від правових традицій і практик. Усі ці підходи мають спільну мету забезпечити справедливість, прозорість і ефективність медіаційних процесів. Адаптація кращих міжнародних практик в Україні дозволить значно підвищити рівень розвитку медіації та посилити довіру до цього інституту серед громадян.

Проблеми та перспективи в Україні

Медіація в Україні як альтернатива судовому вирішенню спорів набула значного розвитку з часу прийняття Закону України «Про медіацію» у 2021 році. Однак на шляху до повного впровадження цієї практики виникають численні

проблеми, що гальмують ефективне функціонування медіаційного процесу. Однією з найбільш серйозних проблем є недосконалість законодавства, яке не забезпечує необхідні правові умови для розвитку медіації. Водночас, наявні перспективи реформ та удосконалень можуть призвести до значного покращення цієї сфери.

Однією з основних проблем є відсутність обов'язкової страховки для медіаторів, що може серйозно обмежувати довіру до медіації з боку учасників процесу. У багатьох країнах, де медіація активно застосовується, медіатори зобов'язані мати професійну страховку, яка покриває ризики, пов'язані з їх діяльністю, зокрема помилки чи недбалості медіатора, які можуть завдати шкоди сторонам в процесі медіації. В Україні така практика не передбачена, і відсутність страхового захисту може призводити до недовіри з боку учасників медіації, особливо в складних і високоризикованих справах. Тому введення обов'язкової страховки для медіаторів є важливим кроком до підвищення рівня безпеки і впевненості в медіаційному процесі.

Ще однією проблемою є відсутність єдиного органу, який здійснює нагляд за діяльністю медіаторів. На сьогодні в Україні існує кілька професійних асоціацій медіаторів, однак вони діють фрагментарно, що ускладнює координацію діяльності та встановлення єдиного стандарту для всіх учасників медіаційного процесу. Відсутність єдиного органу контролю призводить до того, що медіатори працюють за різними стандартами, що може створювати нерівні умови для учасників медіації. Також відсутність єдиного реєстру медіаторів ускладнює моніторинг професійної діяльності медіаторів і призводить до того, що на ринку можуть працювати непрофесійні або навіть шахрайські особи, які ставлять під загрозу репутацію інституту медіації.

Водночас, наявність таких проблем не означає, що розвиток медіації в Україні неможливий. У країні існують реальні перспективи для вдосконалення законодавства і підвищення ефективності медіаційних процесів. Одним із таких кроків є реформа Закону «Про медіацію» з урахуванням європейських стандартів, зокрема, Directive 2008/52/EC [Помилка! Закладку не визначено.]. Це встановлює мінімальні вимоги до медіаційного процесу для країн Європейського Союзу. Адаптація цього документа до українських реалій дозволить забезпечити гармонізацію медіаційного процесу з міжнародними стандартами, що сприятиме підвищенню ефективності медіації та її впровадженню в різні сфери правовідносин.

Однією з ключових норм директиви є вимога щодо забезпечення мінімальних стандартів щодо відповідальності медіаторів, що включають обов'язкову сертифікацію, страхування професійної діяльності медіаторів, а також стандарти поведінки та етики. Урахування цих вимог при реформуванні українського законодавства дозволить створити більш чітке правове поле для

медіації, а також підвищить рівень довіри з боку учасників медіаційного процесу. Завдяки цьому медіація стане більш доступною і ефективною альтернативою судовим процедурам, а медіатори будуть мати чітко визначені обов'язки та відповідальність перед сторонами.

Ще однією важливою перспективою є впровадження національного стандарту етики для медіаторів. Такий стандарт має бути розроблений на основі найкращих міжнародних практик та враховувати специфіку української правової системи. Запровадження єдиного етичного кодексу дозволить встановити чіткі вимоги до поведінки медіаторів, що забезпечить дотримання принципів нейтральності, конфіденційності та добросовісності у процесі медіації. Цей стандарт також сприятиме підвищенню професіоналізму медіаторів та забезпечить однакові умови для всіх учасників медіаційних процесів. Оскільки медіація є інструментом, що покладається на добровільність та взаємну довіру, створення чітких етичних норм має вирішальне значення для ефективності цього процесу.

Перспективи розвитку медіації в Україні також включають підвищення освітнього рівня медіаторів, що потребує створення спеціалізованих програм підготовки та сертифікації. Система професійного навчання має включати як теоретичні, так і практичні курси, що охоплюють не тільки технічні аспекти медіації, але й етичні норми, психологічні аспекти роботи з конфліктними ситуаціями та навички комунікації. Крім того, важливо проводити регулярне підвищення кваліфікації медіаторів, оскільки це дозволить адаптувати їхню діяльність до змін у правовому середовищі та новітніх практик.

З метою подальшого розвитку медіації необхідно створити сприятливі умови для її застосування в різних сферах правовідносин, зокрема в бізнесі, родинних спорах, а також у галузі трудових відносин. Для цього важливо розвивати медіацію не тільки як альтернативу судовому процесу, але й як ефективний інструмент у вирішенні конфліктів в інших сферах суспільного життя.

Таким чином, хоча в Україні існують значні проблеми у сфері медіації, реформи, спрямовані на вдосконалення законодавства, розробку національних стандартів етики, а також впровадження обов'язкових вимог для медіаторів, здатні значно покращити ситуацію. Удосконалення цих аспектів допоможе створити ефективний та прозорий механізм для вирішення спорів, що сприятиме зростанню довіри до медіації та її широкому застосуванню в Україні.

Висновки

Міжнародний досвід доводить, що успішне функціонування медіації як альтернативи судовому розгляду залежить від чітко визначеної відповідальності медіаторів. Комбінація цивільної, дисциплінарної та кримінальної відповідальності дозволяє забезпечити комплексний підхід до регулювання професії медіатора, що гарантує високий рівень захисту прав учасників медіації.

В Україні також є нагальна потреба в розвитку механізмів відповідальності медіаторів. Створення Національної асоціації медіаторів стало б важливим кроком до централізованого контролю та узгодження стандартів діяльності медіаторів, що сприятиме зростанню довіри до цього інституту.

Окрім цього, впровадження страхових механізмів, зокрема за прикладом Канади, дозволить значно знизити ризики для учасників медіації. Професійне страхування медіаторів забезпечить додаткову фінансову безпеку, що стане стимулом для активнішого використання медіації як способу вирішення спорів. Така система надасть сторонам впевненість у тому, що їхні інтереси будуть захищені навіть у випадку виникнення помилок з боку медіатора.

Невід'ємною частиною цього процесу є гармонізація українського законодавства з європейськими нормами. Адаптація законодавства до стандартів Європейського Союзу, зокрема в частині регулювання відповідальності медіаторів, сприятиме інтеграції України в єдиний правовий простір. Це не тільки покращить якість медіації в країні, але й дозволить Україні стати частиною міжнародної системи вирішення спорів, що відповідає високим європейським вимогам.

Отже, вдосконалення відповідальності медіаторів є важливим кроком для розвитку медіації як ефективного інструменту правової системи. Це дозволить підвищити рівень професіоналізму, забезпечити належний захист прав учасників медіації та сприяти розвитку правової культури в Україні.

Література:

1. Folberg J. A Mediation Overview: History and Dimensions of Practice // *Mediation Quarterly*. 1983. Vol. 1, No. 1. P. 3–13.
2. Roberts M. *Mediation in Family Disputes: Principles of Practice*. 3rd ed. Aldershot: Ashgate / Routledge, 2008.
3. Ehlers A. B. Blaming the Unblameable? On the Liability of Mediators // *Nordic Journal of Commercial Law*. 2014. P. 1–34.
4. Storskrubb E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
5. Walker J. Building the Discipline of Mediation Ethics // *ADR Institute of Canada Conference Proceedings*. 2014.
6. Адвокат та медіація / Г. Гаро, А. Зернова, Г. Єременко, Р. Коваль, С. Погоріла, В. Поліщук, О. Помазановська, Л. Романадзе, М. Саєнко. Харків: Фактор-Медіа, 2022. 112 с. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/Адвокат%20та%20медіація.pdf> (дата звернення: 24.09.2025).
7. Горелова В. Ю. Етичні засади професійної відповідальності медіатора: міждисциплінарний підхід // *Вісник юридичної освіти*. 2023. № 2. С. 78–85.
8. Доляновська І. М., Гільбурт А. М. Медіація як фактор змін громадянського суспільства // *Науковий часопис Українського державного університету імені М. Драгоманова. Серія 18. Право*. 2024. № 43. С. 12–17. – DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2024.43.02>

9. Alexander N. M. Mediation and the Rule of Law: German Perspectives // German Law Journal. 2014. Vol. 15, No. 6. P. 1011–1025.
10. Bush R. A. B., Folger J. P. The Promise of Mediation: Responding to Conflict Through Empowerment and Recognition. San Francisco: Jossey-Bass, 2005.
11. Gadlin H., Welsh N. A. (Eds.). Evolution of a Field: Personal Histories in Conflict Resolution. DRI Press, 2020.
12. California Civil Code § 1119. Mediation Confidentiality Act. 2025. URL: https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displayText.xhtml?lawCode=CIV&division=3.&title=1.7.&part=4.&chapter=2.&article=
13. Cassel v. Superior Court of Los Angeles County, 51 Cal. 4th 113 (2011). URL: <https://scocal.stanford.edu/opinion/cassel-v-superior-court-33987> (дата звернення: 24.09.2025).
14. Gesetz zur Förderung der Mediation und anderer Verfahren der außergerichtlichen Konfliktbeilegung vom 21. Juli 2012 (BGBl. I S. 1577). Berlin: Bundesministerium der Justiz, 2012.
15. Code de la médiation. Loi n° 95-125 du 8 février 1995. Paris: Légifrance, 2020.
16. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters // Official Journal of the European Union. 2008. L 136. P. 3–8.
17. Chartered Institute of Arbitrators. Code of Professional and Ethical Conduct. – London: CI Arb, 2021.
18. ADR Institute of Canada. Annual Standards Compliance Program. Toronto: ADRI, 2022.
19. ADRI Code of Conduct and Complaints Policy. URL: <https://adri.ca/about/code-of-conduct/>
20. New York Penal Law § 195.00 Official Misconduct. Albany: State of New York, 2020.
21. Закон України «Про медіацію» від 16.12.2021 № 1875-IX // Офіційний вісник України. 2022. № 1. С. 12–25.
22. Brown v. Rice. [2007] EWHC 1282 (Ch) // England and Wales High Court (Chancery Division). URL: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2007/1282.html>
23. ADR Institute of Ontario. Professional Liability Insurance Requirements for Mediators. Toronto: ADRI, 2021.

References:

1. Folberg, J. (1983). A mediation overview: History and dimensions of practice. Mediation Quarterly, 1(1), 3–13.
2. Roberts, M. (2008). Mediation in family disputes: Principles of practice (3rd ed.). Aldershot: Ashgate / Routledge.
3. Ehlers, A. B. (2014). Blaming the unblameable? On the liability of mediators. Nordic Journal of Commercial Law, 1–34.
4. Storskrubb, E. (2008). Civil procedure and EU law: A policy area uncovered. Oxford: Oxford University Press.
5. Walker, J. (2014). Building the discipline of mediation ethics. In ADR Institute of Canada Conference Proceedings.
6. Garo, H., Zernova, A., Yeremenko, H., Koval, R., Pohorila, S., Polishchuk, V., ... Saienko, M. (2022). Advokat ta mediatsiia [Lawyer and mediation]. Kharkiv: Faktor-Media. Retrieved from <https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/Адвокат%20та%20медіація.pdf> [in Ukrainian].
7. Horieva, V. Yu. (2023). Etychni zasady profesiinoi vidpovidalnosti mediatora: mizhdystsyplinaryni pidkhid [Ethical principles of professional responsibility of mediators: An interdisciplinary approach]. Visnyk yurydychnoi osvity, 2, 78–85 [in Ukrainian].

8. Dolianovska, I. M., & Hilburt, A. M. (2024). Mediatsiia yak faktor zmin hromadianskoho suspilstva [Mediation as a factor of civil society changes]. *Naukovyi chasopys Ukrainського derzhavnoho universytetu imeni M. Drahomanova. Serii 18. Pravo*, 43, 12–17. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2024.43.02> [in Ukrainian].
9. Alexander, N. M. (2014). Mediation and the rule of law: German perspectives. *German Law Journal*, 15(6), 1011–1025.
10. Bush, R. A. B., & Folger, J. P. (2005). *The promise of mediation: Responding to conflict through empowerment and recognition*. San Francisco: Jossey-Bass.
11. Gadlin, H., & Welsh, N. A. (Eds.). (2020). *Evolution of a field: Personal histories in conflict resolution*. DRI Press.
12. California Civil Code § 1119. (2025). Mediation Confidentiality Act. Retrieved from https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displayText.xhtml?lawCode=CIV&division=3.&title=1.7.&part=4.&chapter=2.&article=
13. *Cassel v. Superior Court of Los Angeles County*, 51 Cal. 4th 113 (2011). Retrieved from <https://scocal.stanford.edu/opinion/cassel-v-superior-court-33987>
14. Bundesministerium der Justiz. (2012). Gesetz zur Förderung der Mediation und anderer Verfahren der außergerichtlichen Konfliktbeilegung vom 21. Juli 2012 (BGBl. I S. 1577). Berlin [in German].
15. Légifrance. (2020). Code de la médiation. Loi n° 95-125 du 8 février 1995. Paris [in French].
16. European Parliament & Council. (2008). Directive 2008/52/EC on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. *Official Journal of the European Union*, L136, 3–8.
17. Chartered Institute of Arbitrators. (2021). *Code of professional and ethical conduct*. London: CI Arb.
18. ADR Institute of Canada. (2022). *Annual standards compliance program*. Toronto: ADRIIC.
19. ADR Institute of Canada. (n.d.). ADRIIC code of conduct and complaints policy. Retrieved from <https://adric.ca/about/code-of-conduct/>
20. New York Penal Law § 195.00 – Official misconduct. (2020). Albany: State of New York.
21. Zakon Ukrainy «Pro mediatsiiu» vid 16.12.2021 № 1875-IX [Law of Ukraine on Mediation of December 16, 2021 No. 1875-IX]. (2022). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 1, 12–25 [in Ukrainian].
22. *Brown v. Rice*, [2007] EWHC 1282 (Ch) (England and Wales High Court, Chancery Division). Retrieved from <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2007/1282.html>
23. ADR Institute of Ontario. (2021). *Professional liability insurance requirements for mediators*. Toronto: ADRIIO.